Број 141 У Новом Саду, у четвртак 2. (15.) јула 1909 Година XLIV.

«Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једарет.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке пресе сваких ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у истој кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Лаж — и никад краја.

Тек што је пре неки дан ухваћен дични „Србобран“ у срамној лажи против дра Ивића, а ево опет једне пресне нове, као још свежији доказ, како се ти врли поштењаковићи око „Србобрана“ боре против радикала. У броју од прошлог петка сваљује неки истинковић кривицу, што је бан Раух дао затворити српску вероисповедну школу у Дубици (наравно!) на радикале, јер „овима је главно стало до масних комисија а не до српских школа. Тако је — вели он даље у свом родољубивом огорчењу — школски савет решио, да се поднесе влади представка због укидања јавности пакрачке препарандије, па то до данас још није учињено! Наравно, шта је стало радикалима до пакрачке препарандије“. Тако тај истинољубиви родољуб, а поштен свет, који не познаје „Србобран“ и људе у његову уредништву, те не зна да они нису кицоши у избору средстава, којима се боре против радикала, верује им и — осуђује немар радикалски. Међу тим, у лажи је плитко дно. — Школски савет је још фебруара поднео опширну, разложену представку земаљској влади против незаконитог и насилног одузимања права јавности пакрачкој препарандији, а у мартовској седници школског савета већ је реферирана и одговор земаљске владе (и то наравно — како се дало и ишчекивати, неповољан).

Дописник „Србобранов“ зна то све врло добро, али њега није стид и срам, да свесно и злонамерно лаже својим читаоцима, како радикали у пакрачкој ствари из немара нису хтели ништа да учине за ову српску школу, те да се опет тако набаци блатом свесне клевете на радикале. Он као добар ученик дичног Прибићевића мисли: Једна лаж и клевета више или мање у мору њихових лажи шта то чини? И он са свог стајалишта има право. Само се питамо, докле ће се читаоци „Србобранови“ дати залуђивати и заводити читавим сплетом лажи и подвала? Зар и њих саме не вређа, да им се у сваком броју износе овако лажни обавештаји?

Тако исто истичу већ неколико пута и са нагласком ову *весну лаж, да је школски савет наредио управитељу Шумоњи, како да се влада кад дође бан Раух у Пакрац*. Каква посла има школски савет са дочеком бана Рауха у Пакрацу? Како пак они око „Србобрана“ изврћу чињенице, нека баш послужи и ово као доказ. Управитељ Шумоња је писао, како дознајемо, приватно писмо заменику главног школског референта, г. М Недељковићу и питао га, како да се приликом доласка банова влада, јер је у недоумици. На то му је исти одговорио опет приватним писмом, да ће бити најбоље, да се држи најужих граница службене учтивости, т ј. да му се као главару земље с колегијом службено прикаже, али да се чува иначе сваког учешћа у дочеку.

И то сад назива наш дични „Србобран“ налогом од школског савета! Зашто је г. Шумоња, управитељ препарандије, држао бану поздравни говор и шта му је у том говору рекао, не знамо. Шумоња ћути, не вели ни црно ни бело и ако би било коректно да изнесе истину, да он од школског савета није никакав налог у том погледу добио и да је та „Србобранова“ тврдња опет једна пресна лаж, изнесена у злој, клеветничкој намери против радикала и школског савета.

Дакле, кад се радикал Јоца Јовановић, као парох службено прикаже по налогу епископа бану, то је „Србобрану“ измећарство и издаја, а кад се самосталац управитељ са колегијом (која се већином састоји из самосталаца) исто тако прикаже бану и кад му управитељ држи још и говор, онда је то било — по налогу радикалног школског савета!!

Е, па ево није — видимо — било по налогу школског савета! Хоће ли сад „Србобран“, баш сам љубопитљив, казати и за Шумоњу и колегију, да су измећари Раухови и хоће ли их избацити, као што обећава, из странке? Ја држим, да ће се предомислити; он ће се лепо, као што је већ свикао, покрити ушима па — ћутати, а песак ће лепо остати у очима његових читалаца — и осуда и мржња на радикале!

И то се зове код њих поштена, начелна борба! **Н.**

Велико издајничка парница.

(Цртица са расправе.)

Загреб.

За време свога преслушавања спомињао је Ђорђе Настић врло често свога друга по занату познатог земунског новинара Исидора Штајнхарта. И рекао: Ето, о том може Штајнхарт посведочити. Нема сумње, да овим спомињањем хоће Настић, да укаже на потребу, како је преко потребно, да у овој парници исказе и Штајнхарт све што „зна“, и што је кадар измислити То ће Тарабоки и судије без сумње и уважити И тако ће на овој расправи доћи и Штајнхарт, а вероватно је, да ће позвати и бечког новинара Мандла, и оног црногорског Јовићевића и можда још којег члана какве друге међународне европске организације, која се бави „поверљивим пословима“.

*

Глински сведок у овој парници Јосип Крижњак, киријаш, осуђен је данас на десет месеци тешке тамнице. Он је на предлог државног одветника стављен под оптужбу због злочина криве заклетве и клевете. А тај злочин криве заклетве и клевете састојао се у томе, што на главној расправи није Крижњак могао да узме на душу све оно, што је у његовом преслушаном записнику било уписано. И што је „обедио“ истражног судију Вајнерта, да је у његов преслушни записник унео и оно, што свеђок није рекао. Крижњак је на главној расправи рекао, да му истражни записник није ни прочитан.

Крижњака је бранио др. Соларић. У истражном затвору седео је Крижњак два месеца дана. Он је пуки сиромак, имаде жену и три нејака детета.

*

Да забележим и ову појаву са велико издајничке расправе: На питање дра М. Миладиновића, да ли су се српски официри јавно и слободно показивали у Руми и Раваници, у гостионицама у Руми и т. д., те да ли се она двојица, што су свратили дру Жарку Миладиновићу, да се часте, тако исто свратили и дру Милошу Николајевићу у Руми, тамо се частили у друштву, и да ли је тамо био и садашњи кр. јавни бележник Јанчо, који је пио и братство са српским официрима, — изказао је сведок Трбојевић, да је све тако било.

Парница због велике издаје.

— Телефонски извештај „Застави“. —

Загреб, 1 (14) јула.

Данас је продужено преслушавање Настићево. Настић понавља већинов оно, што је писао у својој књизи „Финале“. Оно, што је у његовим исказима ново, то је наперено против радикала. Намера му је, да баци тежиште свега на радикалну странку. Сада вели, да не зна да ли су Будисављевић и Бањанин били чланови „Словенског Југа“, али мисли да су били. Међутим за радикале вели, ако и нису били непосредно чланови, а они су посредно имали везе са „Словенским Југом“. Оно што прича, да је чуо од г ђе Миладиновићке против дра Жарка, то већ прелази све границе вероватности О Јаши Томићу вели, да су га српске владе субвенционирале. Кућу дра Жарка Миладиновића износи као легло завера, где се састајали српски официри и мађедонски устаници. И т. д. Као што се види, Настић све тежиште оптужбе преноша сад на радикале, иако нити је долазио у ове крајеве, нити је и са једним радикалом говорио. Нова „појава“ у овој парници.

*

Данашњи наш телефонски извештај гласи:

Данас на преслушању Настић разлаже револуционарни штатут, доваћа у везу рад Српске Академије Наука са „Словенским Југом“. Тумачи писмо Адама Прибићевића.

На питање председника, колико је било чланова у „Словенском Југу“ с ове стране и нека каже све што зна о раду и договору у „Словенском Југу“ — Настић испрва муца, па онда вели, да је изнео у „Финале“ све што о томе зна.

На питање председника, који су активни чланови „Словенског Југа“ с ове стране, осим Адама и Валеријана Прибићевића — Настић каже, да мисли да су и Буде Будисављевић и Јован Бањанин. За радикале вели, да нису били непосредно чланови „Словенског Југа“, али су стојали у вези са Београдом и са људима око „Словенског Југа“, па су тако посредно били чланови. За Јашу Томића каже да је од србијанских влада био субвенциониран.

Даље прича Настић, како је он путовао са сарајевским професором Машарићем (?), па је у иста железничка кола ушла и г ђа Милена Миладиновића, жена дра Жарка Миладиновића и она је причала, како би Жарко могао бити оптужен и осуђен, да она није неке списе спалила. Причала је даље о честим политичким састанцима у кући дра Жарка, на које су долазили и људи из Србије и мађедонске војводе.

На питање председника, стоје ли радикалне организације с ове стране у вези са „Словенским Југом“ — Настић одговара, како он из оног разговора са Миладиновићком закључује, да стоје.

Председник га пита о раду и организацији овостраних српских установа. Настић вели, да не зна, шта су оне радиле. Говори о томе, да је техничка немогућност да памти све.

Прича даље о српским официрима Оптркићу и Дамјановићу и вели да су они долазили у Каменицу, Руму и остала овострана места. Каже, да ће о томе свему сутра опширније причати, кад среди материјал.

Председник пита, шта је то српска заветна мисао. Настић одговара, да то није страшна ствар. То је само тежња неких Србијанаца, да у аустроугарској војсци утврђују револуционарно схватање у смислу словенске идеје.

Са данашње расправе бележим још ово: Кад се на неке смешне тврдње Настићеве оптуженици смешкали, рекао им је председник, нека се само смеју, а он се нада, да ће брзо „цврknути“.

Критско питање.

Енглеска, Француска Русија и Италија, као заштитнице о-

стрва Крита, предале су јуче заједничку своју ноту и турској и грчкој влади. У тој ноти изјављују, да ће 13 (26.) јула повући своје чете са Крита, а свака од њих послаће по један свој брод у критски залив Суда, да штите турску, као и њихове заставе и да штите мухамедовце на Криту. Велике силе даље изјављују, да садање решење, по коме има остати садање стање, не сматрају коначним решењем. Оне ће се и даље с наклоношћу бавити питањем Крита и у погодном тренутку отпочеће преговоре с турском владом ради будуће управе острвом. Уз тај меморандум приложиле су споменуте велике силе и препис прогласа, што ће управити на критско становништво. У том прогласу дају велике силе на знање критском становништву, да ће по ранијој својој одлуци повући своје чете са Крита и позивају становништво и власти, да одржавају ред и мир и сигурност мухамеданског становништва.

Наследник аустроугарског престола у Румунији

Наследник аустроугарског престола, Фрања Фердинанд, бави се у Румунији, као гост румунске владалачке куће. Румунски ђаци и грађани приредили су овом приликом многе демонстрације против Мађара. По букурештским улицама разлегали се усклици, погрдни по Мађаре, а са аустроугарског посланства здерали су демонстранти мађарску заставу и поцепали је. То је учињено и на другим местима. Као непосредан повод овом изливу мржње Румуна према Мађарима наводе то, што су при дочеку наследника престола и када се свирала аустријска царска химна, неки Мађари стојали под шеширима. Ну као главни повод сматра се то, што Мађари гоне угарске Румуне. Због ових догађаја мађарска штампа је јако љута на Румуне, али се љути и на наследника престола, што је примио изасланство угарских Румуна. Ове је предводио Аурел Поповићи, писац књиге „Уједињене Државе Велике Аустрије“, која је књига забрањена за Угарску, а у којој тражи успостављање Велике Аустрије. Изасланство је предало наследнику престола меморандум, чија се садржина не зна тачно. — По једнима, у том се меморандуму каже, како „Румуни, рођени у државама Хабсбуршке круне, који су били приморани да се настане у Румунији, прихваћају ову прилику, да изразе своје поштовање према престолонаследнику.“ По другима, у меморандуму моле, да се оним угарским Румунима, који су због политичких разлога морали да напусте своју отаџбину, омогућити на неки начин да се могу вратити у Угарску. — Наследник аустроугарског престола се јуче вратио натраг из Румуније. Због демонстрација против Мађара, увреде мађарске заставе и тога, што је наследник престола примио оно изасланство, биће, још много говора, па — држе и у дипломацији

Немири у Перзији.

Перзијски шах, Мухамед Мирза Али, пре годину дана укинуо је устав у Перзији, растерао перзијски сабор и већи део посланика дао поубијати. Осим тога, против народна покрета, коме је смер: успостављање уставности у Перзији, призивао је у помоћ странце, час Русе, час Енглезе. Све то изазвало је ужасно огорчење против шаха у перзијском народу. Перзијски народ гледао је, баш у тренутку, када се у суседној Турској догађали они значајни догађаји у корист успостављања и учвршћивања уставности, како им пропада уставност, најбољи му синови, а независности отаџбине прети му опасност, а то му је дало у руке оружје. Повела се огорчена борба између народњака и шаха и његових присталица. Народ је листом прилазио народњацима и шах је најзад остао усамљен са једним делом своје војске Усташи, народњаци, сваким даном су све више добијали превагу, потискивали шахову војску и јуче продреше у саму престоницу шахову, Техеран. По најновијим вестима усташи су продрли у Техеран лако. Становништво је уз њих. Тек на улицама Техерана дошло је до боја између усташа и шахових чета козака. После крваве борбе шахова је војска потиснута, а сам шах је морао да побегне у енглеско посланство. Шахова војска, иако се повукла, није напустила борбу и очекује се, да ће ускоро доћи до одсудне битке између ње и усташа. Међутим, приближује се перзијској престоници и руска војска. По најновијим вестима, сваког се часа очекује, да руска војска уђе у Техеран. Руска влада је изјавила, да је своју војску зато послала у Презију, да не би и у Перзији наступео покољ странаца, какав је пре 9 година био у Кинеској при устанку боксера. Русија, дакле, хоће у првом реду да заштити своје поданике и странце против фанатизоване светине. Али бечки дипломатски кругови тврде, да они знају, како Русија намерава да окупира један део Перзије. И кажу, да отуда могу наступети међународни заплети. Да неће тој вести бити сврха, да изазове суревњивост Енглеске и тиме раздор између Енглеске и Русије, који би јако годио и Бечу и Берлину?

Не идите у Америку.

Американци су сами већ пресити досељеника из Европе, јер је у Америци и сувише радника без посла, те би Американци да стану на пут навали странаца, који у очајању своме могу да постану опасни и по друштво. Недавно је власт у Америци изненадно знатно повисила пристојбу, коју досељеници морају да плаћају, када ступе на америчко земљиште. Ну и иначе власт свим средствима отежава и спречава досељеницима улаз у Америку У коликој се мери то чини, речито говори овај званичан исказ америчких власти, по коме је претпрошлог понедељника, дакле за цигло један дан, са Елис Исланда (њујоршког досељеничког искрцалишта) враћено натраг у Европу 150, речма сто педесет досељеника. Можемо, према овом, представити, колико укупно исељеника враћају дневно из разних америчких лука.

Штрајк у Темишвару.

Из Темишвара јављају, да су тикачки радници, две стотине на броју, ступили у штрајк, пошто је управа тикачке творнице казнила неке раднике отпустом. Радници су путем изасланства свог тражили повратак отпуштених радника, но захтев им није усвојен. Међутим, теку преговори да се дође до споразума

На смрт

Јављају једном београдском листу с Цетиња: По владином налогу од неколико дана преправља се чувена Селим-бегова тамница у Бару, — једна подземна ћелија од 12 и $1^1/_2$ метара, у коју је тиранин Селим бег затварао само зликовце Овде кружи глас, да ће у ту тамницу преместити све подгоричке сужње, заточене из афере са бомбама. Како ово није тамница, него права гробница, значило би, да сви ти људи имају бити осуђени на страшну смрт кроз врло кратко време тамновања. Радници за затвор капије и отвори на земљи већ су отпослати с Цетиња и отпочели рад тамо.

Толстој о Кобургу.

Како јавља софиски „Ден“, Толстој се ту скоро пред једним Бугарином овако изјаснио о краљу Фердинанду: Моје је мишљење о том човеку горе но оно о султану и Николи.

Време.

Према телеграфском извештају од 13. јула, може се очекивати топлије, већином кишовито и ветар.

Брзојави „Застави“.

Стигли 1. јула.

Нов немачки канцелар.

Берлин. За канцелара именован је Холвег Бетман, досадањи министар унутарњих послова.

Буна у Перзији.

Техеран Националисте су поселе Техеран. Заповедник шахове војске Лиаков побегао је под заштиту руског посланства.

Трговина.

Будимпешта, 1 јула 1909 год.

(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 20 к. 35 п. до 20 к. 50 п.
Раж средње каквоће 19 к. 80 п до 20 к. 30 п.
Јечам за храну 17 к — п. до 17 к. 80 пот.
Јечам за кување пива 18 к. — п. до к. — п. —

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

У мом шест месечном тешком и мучном боловању било је свакојаке патње и натеге, а и новчане. Обратио сам се молбом на штовано митровачко грађанство, које ми притече у помоћ лепом новчаном потпором те ме тако неприлике решише. —

На првом месту нека је велика хвала гостионичарској задруги и српским новчаним заводима а особита хвала господину дипл: мернику Јовану Ивковићу, који ме је лепом свотом даровао. —

И свима онима, који су ми најмањи дарак дали од мене им хвала а од Бога награда

У Митровици, 5. Јула 1909.

849 2—2 **Антоније Обилић.**

Потребујем за моју ШПЕЦЕРАЈСКУ ТРГОВИНУ
једног млађег
ПОМОЋНИКА,
који одмах ступити може.
С. П. Јовановић
80: 4 5 **у Панчеву.**

ТРЕБАМ
једног млађег или средњег
ПОМОЋНИКА
за моју ћурћинску радњу Ступити може одма
866. 2 5 **Ђока Бранковић.**
Ћурчија у Срп. Итебеју

ЗА МОЈУ
шпецерајску и кратке робе
ТРГОВИНУ
потребујем 2 шегрта.
Љубомир Стефановић
858 2—4 Вршац.

Узмите кајете се кајати!
Препоручујем сваком земљоделнику и економу да продајем и на стовариштy се налази
ВЕШТАЧКОГ ЂУБРЕТА
(суперфосфата)
како за жито, тако и за кукуруз, јечам, зоб, кудељу, детелину и винограде. И само високо министарство пољопривреде препоручује такво вештачко ђубре, јер је врло корисно за гојење. Може се добити по врло јефтиним ценама једино код
РИХАРДА ВАЈНФЕЛДА
банкарска и комисионарска радња,
у Новом Саду
Кошут Лајошева улица бр 49.
Коме треба зајам на земљу и куће може добити на амортизацију, од 10 до 65 година; даље добија се од сваке вредности четвртина зајма. Све потребне списе за уњижење, бриса̂ње и остале око зајма потребне послове сам извршујем и тиме мање трошка имају партаје.
Рихард Вајнфелд
Н ви Сад Кошут Лајошева
754 4—25 улица бр. 49

Јефтине дрвенарије,
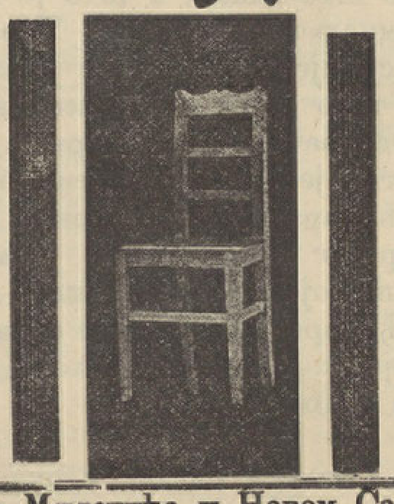
као: добро израђених **косишта** (10 ком. у завежљају); **мотичишта** (25 ком у завежљају); даље сваковрсне готове коларске робе, комплетних тешких и лакших кола, или за иста посебних делова, као и других алата за пољопривреду; даље **дрвених столица** од тврдог дрвета, природне боје, чврсто израђене у свакој количини препоручује **велика творница коларске и столарске робе** 4 1 6 13
Браћа Гавански и Алексијевић
парна резаоница и дрвара
у Бачком Сентомашу.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.